

# DoeMee onderzoek 2025: Onderbesteding

Begrippenkader bij factsheet v. 1.1

# Begrippenkader (1)

In dit onderzoek is sprake van een vaste indeling van gemeentelijke taken op basis van de wettelijk voorgeschreven taakvelden. De onderverdeling is als volgt. Tussen haakjes de nummers van de desbetreffende taakvelden. De informatie volgt verder de definities die door het ministerie van Binnenlandse zaken voor IV3 zijn gebruikt.

De gegevens zijn afkomstig van [www.findo.nl](http://www.findo.nl) en daarmee gebaseerd op de door de gemeenten zelf met IV3 matrices aan het CBS aangeleverde informatie. De eerste dataverzameling was in april toen jaarrekening gegevens van 2023 deels en van 2024 helemaal nog niet beschikbaar waren. Waar nodig zijn actuelere cijfers gebruikt, o.a. voor de jaarrekening 2024. Soms zitten er kennelijke fouten in die downloads bijvoorbeeld omdat ergens waar lasten zouden moeten staan (bijvoorbeeld bij overhead) geen lasten staan. Als dat echt opvalt is er iets van gezegd.

- **Algemene middelen:**
  - o Gemeentefonds, lokale belastingen + parkeeropbrengsten (Taakvelden 0.6x; 0.7; 2.2 en alleen de baten op deze taakvelden)
- **Kostendeekkende diensten:**
  - o Afval, riool, burgerzaken, begraafplaatsen (Taakvelden 0.2; 7.2; 7.3; 7.5 baten en lasten)
- **Autonome taken:**
  - o Fysiek:
    - Verkeer & vervoer, economie, bouwen & wonen, milieu, buitenruimte/openbaar groen (Taakvelden 2.1; 2.3; 2.4; 2.5 3.1; 3.3; 3.4; 5.7; 8.1; 8.3 baten en lasten) + (Taakvelden 2.2 lasten)
  - o Maatschappelijk:
    - Veiligheid, onderwijs, sport, cultuur (Taakvelden 1.x; 4.x; 5.1 t/m 5.6 baten en lasten)
  - o Organisatie:
    - Bestuur, Overhead (0.1; 0.4; 0.8; 0.9 baten en lasten) + (Taakvelden 0.6x; 0.7 alleen lasten)

# Begrippenkader (2)

In dit onderzoek is sprake van een vaste indeling van gemeentelijke taken op basis van de wettelijk voorgeschreven taakvelden. De onderverdeling is als volgt. Tussen haakjes de nummers van de desbetreffende taakvelden. De informatie volgt verder de definities die door het ministerie van Binnenlandse zaken voor IV3 tot en met 2024 zijn gebruikt.

- **Sociaal domein<sup>+</sup>:**
  - o Participatiewet, (Taakvelden 6.3 t/m 6.5)
  - o Sociaal domein collectief omvat diensten van wijkteams/wijkcentra op het gebied van voorlichting, preventie of toeleiding naar hulp, diensten als collectief vervoer en ondersteuning mantelzorgers en de inzet van de GGD. (Taakvelden 6.1; 6.2; 7.1)
  - o Wmo-individueel (Taakvelden 6.6; 6.71x; 6.81.x)
  - o Jeugdzorg (Taakvelden 6.72x t/m 6.74x; 6.82x)
- **Bezit:**
  - o Grondexploitatie (Taakvelden 3.2 en 8.2)
  - o Dividenden, rente op (uitstaande) leningen (treasury functie) en verhuur en beheer van gebouwen en gronden aan derden. (Taakvelden 0.3 en 0.5)
- **Reserves:**
  - o De inzet van eerder opgebouwde reserves (onttrekkingen) of juist sparen voor toekomstige uitgaven (storten in de reserves) (Taakveld 0.10)
- **Resultaat:**
  - o Het begrote of gerealiseerde resultaat van de rekening. Beperkt afgeweken van de informatie in IV3. Als er een negatief getal in de lasten is vermeld, dan is er een verlies dat als positief getal in de baten is weergegeven. Zo komen de werkelijke lasten in beeld en niet hetgeen ontstaat door het verlies in mindering te brengen. Omgekeerd kan ook voorkomen. (Taakveld 0.11)

# Begrippenkader (3)

- Naast inzicht in de verdeling van baten en lasten naar taakvelden is er een tweede invalshoek, die naar kostensoorten. In de regel is die informatie niet beschikbaar in de jaarstukken. Het moet wel op basis van IV3-voorschriften worden aangeleverd aan het CBS. Die informatie gebruiken we hier op bepaalde onderdelen.
- De bron is eveneens [www.findo.nl](http://www.findo.nl) nu ingedeeld naar categorie. Data zijn verzameld vanaf april 2025.
- Per onderdeel als volgt:
  - o **Personeel:** formeel: salarissen en sociale lasten (Categorie 2.1); komt alleen voor als lasten
  - o **Inhuur:** formeel: ingeleend personeel (Categorie 3.5.1); komt alleen voor als lasten
  - o **Rente:** (Categorie 5.1), Rentelasten voor door gemeente aangegane leningen.
  - o **Afschrijvingen:** betekent: waardevermindering van productiemiddelen door slijtage en gebruik. (Categorie 7.3) komt alleen voor als lasten
  - o **Inkopen:** formeel: overige goederen en diensten. Eigenlijk alle verbruiksgoederen voor de eigen organisatie waar een aanbesteding voor plaatsvond. Hier valt ook energie en huur onder. Wmo-diensten vallen hier niet onder. (Categorie 3.8), komt alleen voor als lasten.
  - o **Belastingen etc.:** Hier belastingen en leges samen. Formeel belastingen op producenten en huishoudens. Door gemeenten opgelegde belastingen zoals OZB, en toeristenbelasting. Daarnaast leges en andere rechten, denk aan afvalstoffenheffing, parkeerheffing/boetes, leges vergunningen en burgerzaken (Categorie 2.2.1; 2.2.2 en 3.7)
  - o **Huren en pachten:** De door de gemeente van derden ontvangen huren en pachten, m.a.w. vergoedingen voor het gebruik van gemeentelijk bezit. Voorbeelden: verhuur wijkcentrum, maar ook precariorechten of erfpacht. Huren bestaan alleen bij de baten. (Categorie 3.3 en 3.7)
  - o **Rente en dividend:** Rentebaten uit leningen aan derden maar ook dividenden (formeel dividenden en winsten) uit aandelenbezit. (Categorie 5.1 en 5.2). Dividenden komt alleen voor als baten.

# Begrippenkader (4)

Dit onderzoek gaat over de vraag wat de belangrijkste oorzaken zijn van de regelmatig voorkomende overschotten bij de jaarrekeningen van decentrale overheden. In populair taalgebruik is vaak sprake van het begrip 'onderbesteding'. Vandaar hieronder een toelichting op veel gebruikte begrippen wordt gegeven.

- **Onderbesteding:**
  - o Minder productie, dienstverlening of projecten realiseren dan gepland.
  - o Beschikbare baten niet kunnen inzetten om beoogde productie, dienstverlening of projecten tot stand te brengen.
- **Onderuitputting:**
  - o Het niet volledig gebruiken van een beschikbaar budget, terwijl de beoogde productie, dienstverlening of projecten wel zijn gerealiseerd.
- **Saldo (van baten en lasten)**
  - o Het verschil tussen de voor het boekjaar ontvangen financiële middelen (baten) en de ten laste van het boekjaar gebrachte bestedingen (lasten). In dit rapport wordt een saldo berekend als het verschil van baten minus lasten. Is er dan een positief getal, dan is er sprake van een overschot. Bij een negatief getal is er sprake van een tekort.
  - o REKENKAMER TOETS: in de eigen organisatie kan het saldo omgekeerd zijn berekend, als lasten minus baten. Dan is er juist bij een negatief getal een overschot en omgekeerd. Dit vraagt een aanvullend tekstje van de rekenkamer om raadsleden uit te leggen wat positief en negatief betekent.

# Begrippenkader (5)

- **Meevaller:**
  - o Financiële gebeurtenis die positief bijdraagt aan het jaarresultaat. Een meevaller staat los van de vraag of het gewenste doel is bereikt. Zo kan minder uitgeven op Wmo een meevaller zijn, ook als er minder mensen dan bedoeld zijn geholpen.
- **Tegenvaller:**
  - o Financiële gebeurtenis die negatief bijdraagt aan het resultaat. Een tegenvaller staat los van de vraag of het gewenste doel is bereikt. Zo kan meer uitgeven op Wmo een tegenvaller zijn, ook als er meer mensen tegen lagere kosten per persoon zijn geholpen.
- **Resultaat:**
  - o Het uiteindelijke saldo van baten en lasten (overschot of tekort) dat bij de jaarrekening is vastgesteld ‘voor resultaatbestemming’.
- **Toelichting werking reserves:**
  - o Een organisatie kan sparen om geld beschikbaar te hebben voor doelen die pas later tot uitvoering komen. Dat doen ze door reserves op de balans op te voeren. Sparen betekent dat de reserves hoger worden, in vaktaal ‘toevoegen aan de reserves’. Tegelijkertijd zorgt het in de rekening van baten en lasten voor extra lasten omdat het geld wordt vastgelegd voor dat toekomstig doel. Wanneer de middelen nodig zijn wordt er geld uit de spaarpot (reserves) gehaald, in vaktaal ‘onttrokken aan de reserves’. Dat zorgt in de rekening van baten en lasten voor baten die in het begrotingsjaar tot besteding komen.
  - o Wanneer er meer wordt gespaard dan oorspronkelijk in de begroting gepland, dan leidt dat dus tot hogere lasten in het lopende jaar en daarmee wordt tegelijkertijd het overschot dat zou kunnen ontstaan verkleind. Er gaat geen geld van de bankrekening af en er komt ook niets bij. Pas wanneer de spaarpot wordt aangesproken (onttrekken aan de reserve) staan er tegenover deze baten de lasten van feitelijke betalingen voor een project.